

ФОРМУВАННЯ ВИСОКОЇ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ СТУДЕНТІВ ВНЗ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОГО ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ

Інтеграція України в європейську економічну спілку і поширення контактів із зарубіжними сусідами в різних сферах діяльності є основними рисами, які характеризують сучасний етап розвитку країни. Існуючі тенденції розвитку суспільства висувають нове соціальне замовлення, яке, в свою чергу, диктує якісно новий підхід до навчання іноземних мов у мовних вищих навчальних закладах. Акцентування уваги науковців на навчанні письма в останні роки було продиктоване велінням часу. З розвитком Інтернету та електронної пошти українськими необхідними стали дослідження, пов'язані з вивченням природи вищезгаданого виду мовленнєвої діяльності як основи для розробки нових методів навчання. Особливого значення набуває оволодіння письмом у мовних вищих навчальних закладах, оскільки письмо виконує значну роль у навчанні інших видів мовленнєвої діяльності: адже за умови методично грамотної організації вправлення у письмі студенти набувають і деяких навичок, необхідних для усної комунікації. На наш погляд, не варто було б недооцінювати і той факт, що майбутній спеціаліст зобов'язаний уміти не тільки правильно говорити, але й грамотно викладати свої думки на письмі.

Навчальна програма з англійської мови в Національному технічному університеті України «КПІ» передбачає формування у студентів перших-других курсів навичок складання та заповнення анкет, реалізації на письмі комунікативних намірів (вираження прохання, згоди/незгоди, відмови та ін.), а також уміння вести ділове листування, використовуючи фонові культурологічні та країнознавчі знання. Студенти 5-6 курсів володіють навичками написання анотацій до неадаптованих технічних текстів за фахом; написання рефератів на основі автентичної технічної літератури за фахом; укладання термінологічних словників за фахом на базі автентичної технічної

літератури за фахом; складання текстів презентацій, використовуючи автентичні науково-технічні матеріали за фахом; написання зрозумілих, деталізованих текстів різного спрямування, пов'язаних з особистою та професійною сферами (напр., заяву); підготовка і продукування ділової та професійної кореспонденції; написання з високим ступенем граматичної коректності резюме; заповнення бланків для академічних та професійних цілей з високим ступенем граматичної коректності. На сучасному етапі, орієнтація на дискурсивний підхід до викладання іноземних мов, вимагає уточнення змісту навчання; зокрема уточнення змісту і організації діяльності викладача, направленої на попередження помилок студентів в організації іншомовного дискурсу. У зв'язку з цим, необхідно з'ясувати, яким чином типи помилок в іншомовному писемному мовленні пов'язані з властивостями дискурсу.

Услід за Кондаковою Н.М., ми розуміємо дискурс як “складне комунікативне явище, типове як для усного, так і для писемного мовлення, котре містить текст і відповідні лінгвістичні характеристики з однієї сторони, та екстралінгвістичні характеристики з іншої сторони; при цьому серед екстралінгвістичних характеристик відмітимо контекст мовлення, цілі та установки адресата даного дискурсу, вплив на адресата” [1]. Отже, типи помилок, які ми будемо розглядати, охоплюють не тільки лексичну та граматичну неточність, але і будь-яке відхилення на тому чи іншому рівні аналізу дискурсу, котре перешкоджає досягненню цілей автора дискурсу. Спираючись на запропоновану Р.П.Мільрудом систему семи рівнів аналізу дискурсу, звернімо увагу на конкретні рівні аналізу і властивості дискурсу, труднощі, пов'язані з кожним із них, а також, способи попередження помилок на цих рівнях. [1]

Когезія (формально-граматична зв'язність) – є однією з необхідних і невід'ємних характеристик дискурсу. Під когезією розуміють особливості поєднання елементів всередині дискурсу як цілого або «особливі види зв'язку, котрі забезпечують континуум, тобто логічну послідовність, темпоральний або просторовий взаємозв'язок окремих повідомлень, фактів, дій і таке інше»

(Гальперін І.Р.) [2]. На рівні когезії необхідна робота над уникненням помилок форми та помилок правила. У першому випадку, необхідно проводити вправлення, котрі передбачають порівняння з прикладом. Це може бути складення студентами мовного паспорту мовленнєвого явища, пошук та виправлення помилок, завдання на заповнення пропусків та компаративно-творчі завдання. З метою запобігання появи помилок на рівні правила, необхідно приділяти увагу завданням на індукцію, дедукцію, проводити комунікативні та рольові ігри, вправи на пошук та виправлення помилок, написання коментарів до письмових робіт.

Рівень когерентності. Якщо когезія відображує структурну, формальну єдність тексту, то когерентність відноситься до більш змістовної сторони мовлення, визначаючи її смислову організацію. Тематична когерентність виражається у регулярному повторенні ключових слів, єдності теми. Порушення в аспекті тематичної когерентності, котрі зумовлені некомпетентністю того, хто вивчає мову, призводить до непорозуміння між комунікантами. Спільним для всіх відхилень в аспекті когерентності є те, що помилка виникає уже на рівні замислу, а тому можна зробити висновок, що помилки, котрі є типовими для рівня когерентності, - є помилки смислу. З метою «профілактики» появи помилок цього типу, необхідно використовувати завдання на написання резюме та анотацій до прочитаного тексту, вправи, котрі передбачають роботу із заголовками, редагування тексту та інші творчі завдання. [1]

Логічна організація дискурсу – неправильне виділення абзаців, наявність зайвого речення, порушення послідовності речень, помилки в виокремленні завершених речень у дискурсі, невміння використовувати функціонально-синтаксичні засоби зв'язку для маркування послідовності етапів розвитку думки, невміння застосовувати логічні закони і правила при побудові дискурсу. Таким чином, помилки, що порушують логічну організацію дискурсу, можна визначити як помилки логіки. В свою чергу, нерозривний зв'язок, котрий існує між логікою дискурсу і його смисловою організацією,

дозволяє розглядати помилку логіки як різновид помилки смислу. Змістовно-смилова стратегія вивчення мови допоможе уникнути помилки на рівні логічної організації дискурсу. Необхідно сфокусувати увагу студентів на завдання такого типу, як заповнення пропусків у тексті та редагування, написання резюме, виправлення помилок в тексті, розв'язування логічних задач, а також проводити рольові ігри під час занять. [1]

Контекст. Усі сучасні дослідники одноголосно стверджують, що дискурс не може існувати поза ситуацією, поза контекстом. Знання контексту забезпечує адекватне і точне розуміння дискурсу, підвищує ефективність комунікації. Т.А. Ван Дейк виокремлює в структурі контексту: загальнокультурні знання, знання соціокультурної ситуації, знання комунікативної ситуації. Помилки на рівні контексту слід відносити до типу помилок взаємодії. А отже, завдання мають бути спрямовані на інтерактивну мовленнєву взаємодію. Слід застосовувати завдання на перефразування, проведення порівняльного аналізу, а також вправи формату «множинного вибору». [1]

Когнітивність в дискурсі проявляється в тих уявленнях і ідеях, котрі обов'язково повинні бути наявними в процесі комунікації для успішного її здійснення і обміну інформацією. Знання і переконання автора дискурсу маніфестуються в процесі дискурсивної діяльності і нерідко відіграють вирішальну роль на коректність дискурсу. Так, студент може невірно зрозуміти тему, і написати повідомлення про інший аспект проблеми. О.Ю. Мельник відзначає, що «мова не існує поза культурою». Саме «сукупність практичних навиків ат ідей», котра є невідомою і незрозумілою людині, котра вивчає іноземну мову, може стати причиною появи помилок в когнітивному аспекті аналізу дискурсу. Таким чином, на когнітивному рівні аналізу дискурсу можлива поява помилок двох видів – помилка змісту та помилка уявлення, котрі в свою чергу відносяться до загального типу помилок смислу. Щоб подолати труднощі, котрі можуть виникати у студентів на рівні

когнітивності, слід проводити вікторини, «мозковий штурм», складати «мапи ідей» і план роботи тощо.

На рівні комунікативності можлива поява помилок взаємодії між комунікантами. З метою уникнення помилок цього типу, необхідно обирати завдання, спрямовані на інтерактивну мовленнєву взаємодію, а саме виправлення помилок і редагування, складання «пам'яток» для написання повідомлень окремих форматів, а також проводити дискусії зі студентами.

Не менш важливим є подолання помилок на рівні компетенції, де можлива поява помилок ціле-досягнення. У нагоді можуть стати анкети-пам'ятки, котрі студенти будуть використовувати під час продукування письмового дискурсу. [1]

Отже, навчання іноземній мові, навіть в технічному ВНЗ, передбачає формування у студентів умінь грамотно і чітко оформлювати думки на письмі, стисло викладати зміст прочитаного або прослуханого, логічно структурувати ідеї, писати вступ/висновки; організовувати текст як послідовність абзаців з їх заголовками та підзаголовками; користуватися логічними сполучниками для поєднання абзаців в єдиний текст; коректно наводити цитати; складати бібліографію; вичитувати та виправляти власну роботу.

Література:

1. Кондакова Н.Н. Методика предупреждения ошибок в иноязычной письменной речи [Электронный ресурс] : Английский язык, языковой вуз : Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Тамбов: РГБ, 2006. – 187 с.
2. Гальперин И.Р. Очерки по стилистике английского языка. М., 1958. - 459 с.
3. Мильруд, Р.П. Теория и практика преподавания английского языка / Р.П. Мильруд.- Тамбов: Изд-во ТГУ им. Г.Р. Державина, 2001. -287 с.
4. Roy Peter Clark. 50 tips for promoting Writing skills:
<http://www.dumblittleman.com/2006/10/50-tools-that-can-increase-your-writing.html>